

27068 - Zulme uğrayan bir kimse, kendisine zulüm eden birinden haberi olmadan hakkını alabilir mi?

Soru

Her zaman helal olana uyup haramdan uzak durmaya çalışıyorum. Münafık ve Yahudi birinin sahip olduğu bir işyerinde çalışıyorum. Bu adam birçok işyerine sahipti ancak hükümetten para almak için bir anda işyerlerini kapattı. 5 kişi hariç bütün çalışanları maaşlarını vermeden işten çıkardı (bende onlardan biriyim). Yeni bir işyeri açtı. En son maaşı vermedi. Hakkettiğimizin çok altında olan bir meblağ verdi. İşyeri para kazandırmasına rağmen bize maaşlarımızı vermiyor. Daima para yok diyor. Maaşımızı vermediği için sıkıntılar yaşıyoruz. Bir tek gelirimiz bu maaştır. İşyerinde bir arkadaşım maaşı günlük sattıkları eşyalardan almak istediğini ve ay sonu patron ödeme yaparsa onu kasaya koyacağını söyledi. Ancak ben haramdan korkuyorum. Aynı zamanda şuan maddi sıkıntılar yaşıyorum. Bununla beraber bize maaşlarımızı vermeden bizi işten kovacağını duydum. Bu meselede bizi aydınlatmanızı ve nasihat vermenizi rica ediyorum. Yine söylüyorum ben işimi ihlaslı ve emanete riayet ediyorum. Ama işyeri sahibi münafık ve Yahudi olan biridir.

Detaylı cevap

Bu konuda âlimler arasında ihtilaf vardır. Bazı âlimler zalimden haberi olmadan hakkını almasını yasakladı. Bazı âlimler ise hakkından fazlasını almamak şartı ile caiz olduğunu söylemişlerdir. Aynı zaman da rezil olmaktan ve ceza almaktan emin olması gerekir. Her iki görüşten doğru olanı budur.

Şankiti rehimahullah şöyle dedi:

‘Bir insan sana zulmedip hakkı olmayan bir şeyi senin malından alırsa ve senin bunu ispat etmeye gücün yoksa ama sende onun sana yaptığı zulmün aynısını yapacak gücün olursa ve cezadan da emin olursan hakkın olan miktarı alabilir misin yoksa alamaz mısın?’

Her iki görüşten daha doğru olan: delillerden anlaşılana göre uygulanabilirlik ve kıyaslama açısından: hakkın olanı almandır, fazlasını değil. Yüce Allah şu sözünden dolayı: ‘sizi cezalandırdıkları gibi onları cezalandırın...’ aynı şekilde şu ayette geçtiği gibi ‘O hâlde kim size saldırırsa, size saldırdığı gibi siz de ona saldırın, (fakat ileri gitmeyin).[1]

İmam Malik’in de bulunduğu bir grup âlim şöyle dediler: Bu caiz değildir. Halil b. İshak Muhtasarında buna şunları eklemiştir: Kendisine zulüm eden kişinin malından bir şey alması caiz değil. Delil olarak şu hadisi söylemektedir: ‘Sana emanet bırakana emanetini teslim et, sana ihanet edene ihanet etme.’

Bu hadis –sahih olduğun var sayarsak– ile böyle bir delil çıkarılmaz. Çünkü sadece hakkını alan kimse ihanet etmiş olmaz. Kendisine zulmedenden hakkını almıştır.’[2]

Bunun caiz olmadığını söyleyenlerin delil olarak getirdikleri hadis Ebu Hureyre’nin hadisidir. Rasulullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurmuştur: ‘Sana emanet bırakana emanetini teslim et, sana ihanet edene ihanet etme.’[3]

Sen Yahudi iş sahibinden, hakkından fazlasını almamak şartı ile hakkını alabilirsin. Ancak senin bunu yaptığının ortaya çıkmayacağından ve İslam’a zarar vermeyeceğinden emin olman gerekir. Çünkü ortaya çıkarsa iş sahibinin hakkını yediğini insanlara açıklayamazsın. Eğer sonrasında sana hakkını ve ya bir kısmını verirse, hakkından fazla olanı geri vermen gerekir.

[1] İbn sirin, İbrahim el nehai, Süfyan ve Mücahid bu görüştedirler.

[2] Şankiti (3/353)

[3] Tirmizi (1264), Ebu Davud (3535)